

УДК 347.933.5

<https://doi.org/10.63546/3005-2246.2024.6.2.007>**АСЫЛБЕКОВА Айгуль Ахметовна<sup>1</sup>**

*Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының жанындағы Сот төрелігі академиясының Академиялық бағдарламалар мен жобалар орталығының халықаралық және зерттеу жобаларының координаторы, PhD докторы*

### **АЗАМАТТЫҚ ПРОЦЕСТЕГІ СОТ ҚАТЕЛІГІ**

**Аннотация.** Мақалада Қазақстан Республикасындағы азаматтық сот ісін жүргізу барысында орын алатын сот қателіктері талданады. Автор сот қателіктерінің құқықтық сипаты мен олардың азаматтардың құқықтарын қорғауға кері әсерін жан-жақты қарастырады. Сот шешімдеріндегі қателіктердің себебін анықтап, оларды түзету тетіктері мен құқықтық реттеу жолдары ұсынылады. Мақалада судьялардың біліктілігін арттыру қажеттілігі, сот шешімдерінің сапасын жақсарту және азаматтық процесте әділеттілікті қамтамасыз ету мәселелері көтерілген. Германия тәжірибесіне сүйене отырып, автор судьялардың тағылымдамадан өту мерзімін ұзарту қажеттігін, сондай-ақ судьялардың практикалық дағдыларын арттыру үшін арнайы бағдарламалар мен курстар енгізу ұсыныстарын келтіреді. Осы мәселелерді шешу арқылы сот қателіктерін азайтып, Қазақстанның сот жүйесіне сенімділікті арттыруға болады.

**Түйін сөздер:** сот қателігі, судьяға жүктеме, шешімдегі жазулар, айқын арифметикалық қателер.

**АСЫЛБЕКОВА Айгуль Ахметовна**

*Координатор международных и исследовательских проектов Центра академических программ и проектов Академии правосудия при Верховном Суде Республики Казахстан, доктор PhD*

### **СУДЕБНАЯ ОШИБКА В ГРАЖДАНСКОМ ПРОЦЕССЕ**

**Аннотация.** В статье анализируются судебные ошибки, возникающие в процессе гражданского судопроизводства в Республике Казахстан. Автор всесторонне рассматривает правовую природу судебных ошибок и их негативное влияние на защиту прав граждан. Выявляются причины ошибок в судебных решениях, предлагаются механизмы их исправления и пути правового регулирования. В статье поднимаются вопросы необходимости повышения квалификации судей, улучшения качества судебных решений и обеспечения справедливости в гражданском процессе. Опираясь на опыт Германии, автор выдвигает предложения по увеличению срока стажировки судей, а также по внедрению специальных программ и курсов для развития практических навыков судей. Решение обозначенных проблем позволит сократить количество судебных ошибок и повысить доверие к судебной системе Казахстана.

**Ключевые слова:** судебная ошибка, нагрузка на судью, описка в решении, явные арифметические ошибки.

---

<sup>1</sup> Corresponding author. E-mail: aig0071@mail.ru

**ASYLBEKOVA Aigul Akhmetovna**

*Coordinator of international and research projects of the Center for Academic Programs and Projects of the Academy of Justice at the Supreme Court of the Republic of Kazakhstan, PhD*

**A MISCARRIAGE OF JUSTICE IN A CIVIL PROCEEDING**

**Annotation.** *The article analyzes judicial errors that occur in the civil litigation process in the Republic of Kazakhstan. The author comprehensively examines the legal nature of judicial errors and their negative impact on the protection of citizens' rights. The causes of errors in court decisions are identified, and mechanisms for their correction and legal regulation are proposed. The article addresses the need to improve judges' qualifications, enhance the quality of court decisions, and ensure fairness in civil proceedings. Drawing on Germany's experience, the author proposes extending the internship period for judges and introducing specialized programs and courses to develop judges' practical skills. Solving these issues can reduce judicial errors and increase public trust in Kazakhstan's judicial system.*

**Keywords:** *a judicial error, the burden on the judge, a misprint in the decision, obvious arithmetic errors.*

**Кіріспе.** Қазақстан Республикасы Конституциясының 13-бабының 1-бөлігіне сәйкес, барлық азаматтардың құқық субъектісі ретінде танылуына құқығы бар және өзінің құқықтары мен бостандықтарын, қажетті қорғанысты қоса алғанда, заңға қайшы келмейтін барлық тәсілдермен қорғауға құқылы <sup>1</sup>.

Әрбір азамат өзінің бұзылған құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау үшін сотқа талап арыз беру кезінде соттың істі дұрыс қарап объективті шешім шығаруына сенеді. Алайда азаматтық істерді қарау және шешу кезінде сотта қателіктер жіберілуі мүмкін. Азаматтық процестегі сот қателігі сот тәжірибесінде өзекті мәселенің бірі. Қазіргі таңда, сот тәжірибесінде азаматтық істің сотта қарауы аяқталғаннан кейін, көп жағдайда судьяның шығарған шешіміне және оның мазмұнындағы жіберілген қателіктерге сын айтылады.

**Материалдар мен әдістер.** Автор мақалада азаматтық процестегі сот қателіктерін ашып қарастыру үшін реттейтін келесі заңнамаларды «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Конституциялық Заңын (2000 жылғы 25 желтоқсандағы), Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексін (2015 жылғы 31 қазандағы), «Азаматтық істер бойынша сот шешімі туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының нормативтік қаулысын (2003 жылғы 11 шілдедегі) қолданды және «Қазақстан Республикасындағы судья кадрларының жай-күйі туралы» № 5 ұлттық баяндамасын, тақырып бойынша ғалымдардың ғылыми еңбектерін зерттеп қараған. Автор салыстырмалы-құқықтық, жүйелі-құрылымдық және т.б. талдау әдістерін қолданған.

**Нәтижелер, талқылау.** Азаматтық сот ісін жүргізудегі сот қателігіне қатысты ғалымдардың пікіріне тоқталсақ, И.В. Блазомирскаяның көзқарасы бойынша сот қатесін құқық бұзушылық ретінде түсінуге болмайды. Судьяның кінәсінен болсын немесе кінәсі болмай жіберілген сот қателіктері, анықталуы және жойылуы қажет. Судьяның кінәсі сот қатесінің міндетті белгісі болмауы керек. Азаматтық сот ісін

<sup>1</sup> Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000>

жүргізудің мақсаты ісі сотта қаралатын субъектілердің құқықтарын қорғау болып табылады. Бұл мақсатқа қол жеткізбеу судьяның кінәсінен емес. Дегенмен, мұндай кінәсіз қателіктерді жою қажет [1, 221-222 бет].

Әрине, мұнда сот шешім шығару барысында тараптардың сотта өз процессуалдық құқықтарын дұрыс пайдалануына да байланысты болады. Әрбір тарап сотта өзінің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау үшін іске қатысы бар дәлелдемелерді дер кезінде ұсынбауы мүмкін немесе іске қатысты емес дәлелдемелерді ұсынуы мүмкін. Осындай жағдайларда сот шешім шығару барысында жіберілген қателік судьяның кінәсінен емес, тараптардың дер кезінде дәлелдемелерді дұрыс ұсынбағандықтарынан болады.

Судьялардың сот төрелігінің негізгі қағидаларын сақтауға кепілдік беретін тұлға ретіндегі беделін сақтау судьялар корпусының алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Сонымен қатар, судьяның тәртіптік теріс қылық жасауы судья кәсібіне, сот билігінің беделіне нұқсан келтіреді және қоғамның мемлекеттің құқықтық жүйесіне деген сеніміне нұқсан келтіреді [2, 45 бет].

Азаматтық процестегі судья бұл азаматтық істі жан-жақты зерттейтін және объективті қарайтын беделі бар тұлға. Сондықтан да әрбір судья істі қарау кезінде ҚР АПК-нің қағидаларын сақтауға міндетті.

Н.А. Батурина азаматтық сот процесінде жіберілетін сот қателіктерінің бірнеше аспектісін зерттеп, праксеологиялық аспектіде азаматтық сот ісін жүргізудегі сот төрелігінің бұзылуының келесідей ажырамас белгілерін атап өтті: 1) сот төрелігінің бұзылуына тек сот (судья) ғана жол береді. Судьяның көмекшісі, сот хатшысы жіберген қате, егер оны судья түзетпеген жағдайда ғана азаматтық сот ісін жүргізуде сот қателігі деген мәртебеге ие болады; 2) соттың қателесуі әрқашан құқыққа қайшы. Сот қателігі судьяның адал қателесуінен де, оның кінәлі мінез-құлқының да салдары болуы мүмкін (кінәнің қасақана түрін қоспағанда); Сот қателігі азаматтық сот ісін жүргізудің мақсаттарына жете алмау қаупін тудырады [3].

Көп жағдайда азаматтық сот ісін жүргізу кезінде судьяның сот қателігі сот шешімін шығарғанда байқалады. Сот шешімін судья жариялағаннан кейін оны өзгерте алмайды.

В.В. Ярковтың пікірінше, шығарылған сот шешімінің өзгермейтіндігіне байланысты, яғни сот шешімнің күшін жоюға немесе өзгертуге құқылы емес, бірақ кейбір кемшіліктерді түзетуге болады. Бұл жағдайда қабылданған шешімнің мазмұны өзгермеуі керек [4, 379 бет.]. Сот шешімде жіберілген қате жазуларды және анық арифметикалық қателерді түзете алады.

ҚР АПК-нің 235-бабының 2-бөлігіне сәйкес, сот өз бастамасы бойынша немесе іске қатысатын адамдардың арызы бойынша шешімде жіберілген қате жазуларды және анық арифметикалық қателерді түзете алады. Сот шешімдегі қате жазуларды және анық арифметикалық қателерді түзету туралы арызды сотқа арыз келіп түскен күннен бастап он жұмыс күні ішінде қарайды<sup>1</sup>. Әрине, сот қателерді түзету туралы мәселе бойынша ұйғарым шығарады. Ұйғарым шығару барысында сот қабылданған шешімнің мазмұнының өзгертпеуі тиіс.

Сонымен қатар, ҚР АПК-нің 236-бабының 1-тармағына сәйкес, сот келесідей жағдайларда:

1) егер іске қатысатын адамдар дәлелдемелер ұсынған және түсініктемелер берген қандай да бір талап бойынша шешім шығарылмаса;

<sup>1</sup> Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ. // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377>

2) егер сот құқық туралы мәселені шешіп, алып берілген соманың, берілуге тиісті мүліктің мөлшерін немесе жауапкер жасауға міндетті әрекеттерді көрсетпесе;

3) егер сот шығыстары туралы мәселені сот шешпесе;

4) егер сот шешімінің орындалуын бұрып жіберу туралы мәселені сот шешпесе, қосымша шешім шығара алады<sup>1</sup>. Мұнда сот қателігі салдарынан қандай жағдайларда қателерді түзетуге болатыны және қосымша шешім шығарудың түпкілікті негіздері көрсетілген.

Соттың қате әрекеттері, соттың қорытынды актісінде көрсетілмеген болса соттың жіберілген қателігі деп айта алмаймыз. Сот талқылауы аяқталғанға дейін сот қателіктерді жоюы мүмкін немесе іске қатысушы тұлға сот шешімінің күшін жою туралы жоғарғы сотқа шағымдану мүмкін.

Азаматтық процесте сот қателіктерін түзетуге болатын немесе түзетуге жатпайтын жақтары болатындығын айтып өтуге болады. Сот қателіктерін түзетуге болатын жағдайда судья сот қателерді түзету туралы ұйғарым шығарады немесе қосымша шешім қабылдайды. Соттың қосымша шешім шығару нысанында шешімнің мазмұның өзгертуге не сот отырысында зерттелмеген жаңа мәселелерді шешуге құқығы жоқ. Егер сот қателіктерін түзетуге жатпаса, онда соттың шешімінің күші жойылады. Сот қателіктерін түзетуге жатпайтын жағдайға мысал ретінде Астана қаласының Сарыарқа аудандық сотының 2023 жылғы 21 қаңтардағы ұйғарымын келтіруге болады. Талап қоюшы «К» АҚ сотқа жауапкерлер «Б» ЖШС, Б., А. қарыз соманы өндіру туралы талап қоюымен жүгінді. 2023 жылғы 24 қаңтардағы сот шешімі негізінде талап қою арызы ішінара қанағаттандырылып, жауапкерлерден талап қоюшының пайдасына негізгі қарыз сомасы 2 408 574 545,46 теңге, сыйақы 1 387 445 831,7 теңге; айыппұл 20 000 000 теңге өндірілді. Барлығы 3 816 020 377 теңге. Кепілге қойылған мүлік өндіріп алынды. Сот шығындары мәселесі шешілді. 2023 жылғы 08 ақпанда талап қоюшының өкілінен істі сотта қарау барысында талап қоюдың көлемін 15 722 122 771,93 теңгеден 16 643 872 472,86 теңгеге ұлғайту туралы арызы бойынша шешім шықпағанымен уәждеп, іс бойынша қосымша шешім шығару туралы арыз түсті. Сот ҚР АПК-нің 236 бабына сүйеніп, ондағы нормаға сәйкес сот іске қатысатын адамдардың арызы бойынша, егер іске қатысатын адамдар дәлелдемелер ұсынған және түсініктемелер берген қандай да бір талап бойынша шешім шығарылмаса қосымша шешім шығарылатындығымен негіздеп, талап қоюшының негізгі қарыз сомасын өндіру туралы талап қоюы бойынша шешім шығарылғандықтан, қосымша шешім шығарудан бас тартты. Ұлғайтылған талап қою бойынша негізгі қарыз соманы өндіру туралы қосымша шешім шығарылса, бұған дейінгі шығарылған шешімнің мазмұны өзгереді. Талап қоюшы 2023 жылғы 24 қаңтардағы сот шешіміне апелляциялық шағым, 2023 жылғы 21 қаңтардағы ұйғарымына жеке шағым түсірді. 2023 жылғы апелляциялық соттың қаулысы негізінде 2023 жылғы 24 қаңтардағы сот шешімі өзгертіліп, өндірілген ақша сомасы 1 387 445 831,7 теңгеден 1 415 880 392 теңгеге дейін ұлғайтылды. Бірінші инстанция соты жіберген қатені жоғары тұрған сот түзеді [5].

«Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Конституциялық Заңының 39 бабының 3-бөлігіне сәйкес, судьялық қате, сондай-ақ сот актісінің күшін жою немесе оны өзгерту, егер бұл ретте жоғары тұрған сот сатысының сот актісінде көрсетілген, заңды өрескел бұзушылықтарға жол берілмеген болса,

<sup>1</sup> Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ. // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377>

судьяның жауаптылығына алып келмейді. Судьяның кінәлі әрекеттеріне байланысты емес, материалдық немесе процестік құқық нормаларын дұрыс түсіндірмеуге және қолданбауға алып келген іс-әрекет судьялық қате деп танылады<sup>1</sup>. Сотпен жіберілген қателіктерді сот шешім шығарғанға дейін түзете алады және шешім шыққаннан кейін басқа да қателіктер анықталмаса сот шешімінің қателігі орын алмайды.

Шешімге түзетулер енгізу туралы мәселені оның орындалғанына қарамастан, бірақ шешім атқарушылық ескіру мерзімі шегінде орындалуға ұсынылған жағдайда сот шешуі мүмкін [6, 283 бет.]. Түзетулерді енгізу туралы мәселе шығарылған шешімнің орындалған-орындалмағанына қарамастан, бірақ ол мәжбүрлеп орындатуға ұсынылуы мүмкін уақыттың ішінде заңмен белгіленген мерзімнің шегінде шешілуі мүмкін [7].

Азаматтық процесте сот қателіктерінің туындайтын себептеріне мыналарды жатқызуға болады: судьяның еңбек өтілінің аздығы, судьяның жүктемесінің көптігі, талап арызды қабылдау барысында жіберетін кемшіліктер, заңнаманы дұрыс қолданбауы, соттылықты дұрыс анықтамауы және т.б..

Сот қателіктері орын алу себептерінің бірі азаматтық істерді сотта қарайтын судьяның іс жүзінде заңгер ретінде тәжірибесінің аздығынан болады. Сондықтан да, қазіргі таңда біздің елімізде судьялыққа тәжірибелі заңгер ретінде қатысқан тұлғалар судьяға өз кандидатурасын ұсынған тұлғалар болашақта судья болып істі қараған кезінде сапалы және сауатты қарайтындығына, сот қателіктерінің болмайтындығына сенеді.

ҚР АПК-нің 222-бабының 1-бөлігіне сәйкес, соттың шешімі қабылданып, оған қол қойылғаннан кейін судья шешімді толық не оның қарар бөлігін жария етеді<sup>2</sup>. Осыдан байқағанымыз сот шешімді толық не оның қарар бөлігін іс аяқталғаннан кейін қысқа уақытта жариялау керек және сот шешімінің толық мазмұнын жазуы керек. Аз уақыт ішінде сапалы шешім жазып шығару оңай емес, себебі судья күніне бір ғана іс қарамайды, көп істі қарау салдарынан судьяның жүктемесін ескеретін болсақ, сот шешімінің мазмұнын жазып дайындау үшін жеткілікті мерзім болу керек.

Азаматтық істі сотта қарап судья шешім шығару барысында сот тәжірибесінде көбінесе сот шешімінің мәтінінде жіберілген қателіктерге сын айтылады. Сот шешімінде көбінесе қателерді судьялар материалдық норманы дұрыс қолданбаған кезінде жібереді. Мұнда негізінен сотқа ұсынылған дәлелдемелерге дұрыс баға бермеуде көрініс табады. Болашақта судьялар сот шешімінде қателіктерді жібермеу үшін оларға талаптарды күшейту керек және судья болып тағайындалмас бұрын сот шешімін дұрыс жазуын үйрету үшін арнайы курстар жүргізу қажет.

Сонымен қатар, судьялардың біліктілігін артыруға жіберу кезінде ең бастысы сот актілерін қатесіз қабылдау үшін арнайы бағдарламалармен оқыту керек.

Шет елдерде тәжірибелі әріптестер тарапынан жас судьяларға көмек көрсетудің әртүрлі нысандары бар екенін назар аударсақ болады. Мысалы, Германияда ұзақ уақыт бойы судья сынақ мерзімінен өтіп, өмір бойына тағайындалған болса да, ол алғашқы бірнеше жылда сот төрелігін жеке-жеке емес, басқа тәжірибелі судьялармен (кіші судья деп аталатын) алқалы түрде жүзеге асырған кезде тәжірибе кең таралған. Кейбір соттарда аға судьяларды менторлар тағайындайды. Алайда, бұл бейтараптыққа әсер етуі мүмкін болғандықтан, көп жағдайда тәлімгер тағайындалмайды, бірақ кіші судья

<sup>1</sup> Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 25 желтоқсандағы № 132 Конституциялық заңы // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z000000132>

<sup>2</sup> Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ. // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377>

тәжірибелі судьялардан кеңес сұрай алады. Жаңадан келген судья үш судьядан тұратын алқада жұмыс істейді және әріптестерінен тәжірибе жинайды. Кейбір жерлерде судьялар үшін міндетті семинарлар ұйымдастырылады, олардың мақсаты практикалық дағдыларды дамыту болып табылады (алайда жақында Германияда судьяның жеке істерді қарауына байланысты іс жүргізу заңнамасындағы өзгерістерге байланысты жас судьялар үшін мұндай мүмкіндіктер азайды). Қорытынды. Болашақ судьяларды даярлаудың практикалық бағдарлануы Referendariat екі жылдық бағдарламасымен қамтамасыз етіледі. Практикалық дайындық, онда ол іс жүзінде жұмыс істейді және сонымен бірге әртүрлі заң мамандықтары қызметінің құқық қолдану аспектілерін зерттейді [8].

«Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында көзделген ережелерді бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығының 1-тараудың 4-тармақшасына сәйкес, тағылымдамадан өту мерзімі аудандық және оған теңестірілген сотта сегіз айды, облыстық және оған теңестірілген сотта бір айды құрайды [9]. Осыдан тұжырым жасайтын болсақ, Германия еліндегідей, ұзақ уақыт бойы судья сынақ мерзімінен өтіп, өмір бойына тағайындалған болса да, ол алғашқы бірнеше жылда сот төрелігін жеке-жеке емес, басқа тәжірибелі судьялармен алқалы түрде жүзеге асыратын болса онда сот тәжірибесі жақсы жиналады және сот қателігін болашақта жібермейтіндігіне сенімді болуға болады. Болашақта тағайындалған судьялардың азаматтық сот ісін жүргізуде сот қателіктеріне жол бермейді деп сенеміз.

**Қорытынды.** Қорытындылай келе, азаматтық процесте сот қателіктері болмауы үшін болашақ судьяның тағылдамалардан өту мерзімін ұзарту қажет.

Сонымен қатар, тағылдамалардан Германия еліндегідей, ұзақ уақыт бойы судья сынақ мерзімінен өтіп, өмір бойына тағайындалған болса да, ол алғашқы бірнеше жылда сот төрелігін жеке-жеке емес, басқа тәжірибелі судьялармен алқалы түрде жүзеге асыратын болса онда сот тәжірибесі жақсы жиналады және сот қателігін болашақта жібермейтіндігіне сенімді болуға болады.

Азаматтық процесте сот қателігін азайту үшін сот шешімінің талаптарын күшейту керек және судьялардың біліктілігін артыруға жіберу кезінде ең бастысы сот актілерін қатесіз қабылдау үшін арнайы бағдарламалармен оқыту керек. Судьяларға материалдық немесе процестік құқық нормаларын дұрыс қолдануын және оны дұрыс рәсімдеу тәртібіне көңіл аударып үйрететін болса көп мәселік сұрақтардың шешілетіндігіне сенуге болады.

### **Пайдаланған қайнар көздер тізімі**

1. Блазомирская И.В. Исправление судебной ошибки в гражданском процессе как составная часть права на судебную защиту // <https://cyberleninka.ru/article/n/ispravlenie-sudebnoy-oshibki-v-grazhdanskom-protssesse-kak-sostavnaya-chast-prava-na-sudebnuyu-zaschitu/viewer>
2. Қазақстан Республикасындағы судья кадрларының жай-күйі туралы №5 ұлттық баяндама // [file:///C:/Users/User/Documents/1a692d36c540569631725071046ace34\\_original.1342787.pdf](file:///C:/Users/User/Documents/1a692d36c540569631725071046ace34_original.1342787.pdf)
3. Батурина Наталья Александровна. Причины судебных ошибок и процессуальные средства их предупреждения в гражданском судопроизводстве: диссертация кандидата юридических наук: 12.00.15 / Батурина Наталья Александровна; [Место защиты: Саратов. гос. акад. права].- Саратов, 2010.- 223 с. // <http://www.dslib.net/civil-process/prichiny-sudebnyh-oshibok-i-processualnye-sredstva-ih-preduprezhdeniya-v-grazhdanskom.html>

4. Гражданский процесс под редакцией В.В. Яркова Учебник 5-е издание переработанное и дополненное 720 стр. М. 2005 г.
5. Определение Сарыаркинского районного суда города Астаны от 21 января 2023 года №7113-22-00-2/4689
6. Гражданский процесс Российской Федерации/ Под ред. А.А.Власова 584 стр. М.2004г.
7. Азаматтық істер бойынша сот шешімі туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 11 шілдедегі N 5 нормативтік қаулысы. // [https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P03000005S\\_](https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P03000005S_)
8. Аналитическая справка по изучения международного опыта обеспечения практико-ориентированности судебного образования // [https://sud.gov.kz/sites/default/files/pagefiles/5.\\_grazhd.\\_analit.spravka\\_vuzy\\_i\\_sudy\\_polnaya\\_0.doc](https://sud.gov.kz/sites/default/files/pagefiles/5._grazhd._analit.spravka_vuzy_i_sudy_polnaya_0.doc)
9. «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында көзделген ережелерді бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 2001 жылғы 26 маусым N 643. // [https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U010000643\\_](https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U010000643_)

## REFERENCES

1. Blazomirskaja I.V. Ispravlenie sudebnoj oshibki v grazhdanskom processe kak sostavnaja chast' prava na sudebnuju zashhitu // <https://cyberleninka.ru/article/n/ispravlenie-sudebnoy-oshibki-v-grazhdanskom-protsesse-kak-sostavnaya-chast-prava-na-sudebnyu-zaschitu/viewer>
2. Қазақстан Республикасындағы суд'я кадрларының zhaj-kyji туралы №5 ұлттық bajandama // [file:///C:/Users/User/Documents/1a692d36c540569631725071046ace34\\_original.1342787.pdf](file:///C:/Users/User/Documents/1a692d36c540569631725071046ace34_original.1342787.pdf)
3. Baturina Natal'ja Aleksandrovna. Prichiny sudebnyh oshibok i processual'nye sredstva ih preduprezhdenija v grazhdanskom sudoproizvodstve: dissertacija kandidata juridicheskikh nauk: 12.00.15 / Baturina Natal'ja Aleksandrovna; [Mesto zashhity: Sarat. gos. akad. prava].- Saratov, 2010.- 223 s. // <http://www.dslib.net/civil-process/prichiny-sudebnyh-oshibok-i-processualnye-sredstva-ih-preduprezhdenija-v-grazhdanskom.html>
4. Grazhdanskij process pod redakciej V.V. Jarkova Uchebnik 5-e izdanie pererabotannoe i dopolnennoe 720 str. M. 2005 g.
5. Opređenje Saryarkinskogo rajonnogo suda goroda Astany ot 21 janvarja 2023 goda №7113-22-00-2/4689
6. Grazhdanskij process Rossijskoj Federacii/ Pod red. A.A.Vlasova 584 str. M.2004 g.
7. Azamattyq ister bojnsha sot sheshimi turaly Qazaqstan Respublikasy Zhoғarғы Sotynың 2003 zhyly 11 shildedegi N 5 normativtik qaulysy. // [https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P03000005S\\_](https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P03000005S_)
8. Analiticheskaja spravka po izuchenija mezhdunarodnogo opyta obespechenija praktiko-orientirovannosti sudbnogo obrazovaniya // [https://sud.gov.kz/sites/default/files/pagefiles/5.\\_grazhd.\\_analit.spravka\\_vuzy\\_i\\_sudy\\_polnaya\\_0.doc](https://sud.gov.kz/sites/default/files/pagefiles/5._grazhd._analit.spravka_vuzy_i_sudy_polnaya_0.doc)
9. «Қазақстан Республикасының сот зhyjesi мен суд'jalaryның мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Konstitucijalyқ заңында көзделген erezhelerdi bekіtu turaly Qazaqstan Respublikasy Prezidentiniң Zharlyғы. 2001 zhyly 26 mausym N 643. // [https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U010000643\\_](https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U010000643_)